

1.3.2023

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (TUKES)

Viite: Yleissopimus 24.8.2000, 53/612/2000; laki ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista (1005/2008); laki eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä (954/2012)

Asia: Tulossopimus rakennustuoteasetuksen, eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä annetun lain sekä tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista annetun lain mukaisesta markkinavalvonnasta vuonna 2023

Tulossopimus

Me allekirjoittaneet sopijaosapuolet olemme sopineet seuraavan tulossopimuksen rakennustuotteiden markkinavalvonnasta vuodelle 2023. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto sitoutuu suorittamaan EU:n rakennustuoteasetuksen (EU) N:o 305/2011, eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä annetun lain (954/2012) sekä tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista annetun lain (1005/2008) mukaista markkinavalvontaa vuonna 2023 liitteenä olevien Rakennustuotteiden markkinavalvonnan toimintasuunnitelman ja Tuotteiden ekologisen suunnittelun ja energiamerkinnän markkinavalvonnan toimintasuunnitelman vuodelle 2023 mukaisesti.

Ympäristöministeriö varaa osaltaan toimintaan yhteensä 1 271 000 euroa. CE-merkittyjen rakennustuotteiden markkinavalvontaan on käytettävissä 751 000 euroa, eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä annetun lain mukaiseen valvontaan 340 000 euroa sekä tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista annetun lain mukaiseen valvontaan 160 000 euroa. Tämän lisäksi rakennustuoteyhteyspisteen toimintaan on käytettävissä 20 000 euroa. Vuodelta 2022 ei ole jäänyt käyttämättä rakennustuotteiden markkinavalvontaan ja tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista annetun lain mukaiseen valvontaan varattua rahoitusta.

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) raportoi ympäristöministeriölle tällä sopimuksella osoitetun määrärahan käytöstä 31.01.2024 mennessä.

Ympäristöministeriön puolesta:

Ylijohtaja

Teppo Lehtinen

Hallitussihteeri
Rakennukset ja rakentaminen-yksikkö

Kirsi White

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston puolesta:

Pääjohtaja

Kimmo Peltonen

Johtaja

Tuiri Kerttula

LIITTEET

1) Rakennustuotteiden markkinavalvonnan toimintasuunnitelman vuodelle 2023, päivätty 27.02.2023

2) Tuotteiden ekologisen suunnittelun ja energiamerkinnän markkinavalvonnan toimintasuunnitelma vuodelle 2023, päivätty 22.02.2023

Tiedoksi: Työ- ja elinkeinoministeriö

VN/6467/2023-YM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons:

RAKENNUSTUOTTEIDEN MARKKINAVALVONNAN TOIMINTASUUNNITELMA VUODELLE 2023

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) huolehtii rakennustuoteasetuksen (EU 305/2011) soveltamisalaan kuuluvien rakennustuotteiden sekä eräiden rakennustuotteiden tuotehyväksynnästä (954/2012) annetun lain (tuotehyväksyntälaki) markkinavalvonnasta vuonna 2023 tämän toimintasuunnitelman mukaisesti

Valvonnan kohteena ovat ympäristöministeriön, sisäministeriön sekä liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalaan kuuluvat rakennustuotteet, joiden ominaisuudet on osoitettu yhdenmukaistetun tuotestandardin, eurooppalaisen teknisen hyväksynnän, tuotehyväksyntälain tai EU vastavuoroisen tunnustamisen asetuksen (EU 2019/515).

Rakennustuotteiden markkinavalvonnan perusteena on maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 181 § (5.11.2021/927) 1 ja 2 mom. CE-merkittävien rakennustuotteiden markkinavalvonnassa noudatetaan myös EU:n markkinavalvonta-asetusta (EU 2019/1020).

1. Tehtävät

Valvotaan, että markkinoille saatetut rakennustuotteet täyttävät niitä koskevat eurooppalaiset ja kansalliset vaatimukset ja ovat ilmoitettujen suoritustasojen mukaisia

Viestitään markkinavalvonnasta ja tuotteisiin liittyvistä vaatimuksista valmistajille ja tuotteita edustaville tahoille hyödyntäen kotisivuja, toimialayhdistyksiä ja suoraviestinnän keinoja. Viestitään havaituista turvallisuusriskeistä ja yhteiskunnallisesti merkittävistä asioista loppukäyttäjille ja sidosryhmille.

Kehitetään yhteistyötä kunnallisiin rakennusvalvontaviranomaisiin, muihin viranomaistahoihin. Ylläpidetään yhteyksiä kansallisiin ilmoitettuihin laitoksiin ja suomalaiseen eurooppalaisia teknisiä hyväksyntöjä myöntävään laitokseen sekä rakennusalan etujärjestöihin.

Osallistutaan rakennustuotteiden kansallisiin toimiala- ja standardisointiryhmiin sekä Euroopan unionin rakennustuotteiden ADCO kokouksiin sekä aktiivisesti sen alatyöryhmiin, ja vaikutetaan markkinavalvonnan kehittymiseen Euroopan talousyhteisön alueella.

Huolehditaan markkinavalvonnan henkilöstön rakennusalan asiantuntemuksesta ja pätevyyden ylläpidosta sekä resurssien riittävydestä. Pidetään luentoja rakennusalan ja sidosryhmien tilaisuuksissa ja koulutuksissa.

2. Tavoitteet 2023

Rakennustuotteiden valvonta kuuluu Tukesin tuoteyksikön ammattilaistuotteet-ryhmään. Ryhmään kuuluvat rakennustuotteiden ja pelastustoimen laitteiden lisäksi myös räjähteet ja ilotulitteet, vaa-

rallisten aineiden (VAK) kuljetus sekä vaarallisten aineiden säilytykseen soveltuvien säiliöiden markkinavalvonta. Räjähäteisiin ja ilotulitteisiin liittyvät asiat ovat työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) ohjauksessa, pelastustoimen laitteet sisäministeriön ohjauksessa (SM) ja VAK-asioista ohjausvastuu on Liikenne- ja viestintäministeriöllä (LVM).

Ryhmän ja rakennustuotteiden valvonnan tavoitteita ohjaavat tuoteyksikön asettamat tavoitteet. Tuoteyksikön vuoden 2023 tavoitteet perustuvat Tukesin vuonna 2022 päivitettyyn strategiaan ja kansalliseen markkinavalvontastrategiaan.

Tuote-yksikön tärkeimmät viisi tavoitetta vuodelle 2023 ovat:

- Tiedon käyttäminen vaikuttavuuden kasvattamiseen
- Vastuullisen toiminnan edistäminen
- Valmentava viranomaistyö
- Asiakslähtöisyys
- Teemme yhdessä ja ammattitaitoisesti

Rakennustuotteiden valvonnassa vuonna 2023 painopisteet ovat:

- Tukesin uuden strategian ja kansallisen markkinavalvontastrategian jalkauttaminen ryhmän toimintaan ja näiden tavoitteiden huomioiminen
- Riskiperusteinen valvonta: viedään suunnitellut valvontahankkeet tehokkaasti ja aikataulussa loppuun
- Säädöstyöhön osallistuminen: Rakennustuoteasetuksen ja rakentamislain uudistuksiin osallistuminen. Osallistuminen ja vaikuttaminen talousveden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden säädösten valmisteluun ja toimeenpanoon.

Rakennustuotteiden markkinavalvonnan suunniteltuja testauskohteita vuonna 2023 ovat:

- Talousveden kanssa yhteydessä olevat messinkiosat (kelpoisuus talousveden johtamiseen, sinkinkadonkestävyys)
- Betonin mineraaliset seosaineet
- Paloikkunat (palonkesto)
- Metalliset järjestelmäsavupiiput (nokipalonkestävyys, tiiveys, käyttölämpötila luokka)
- Kattoristikot (geometriset mitat, kuormankantokyky, jäykkyys/taipuma ja murtokohdan mekaaninen lujuus (puusauva tai liitos))
- Raidesepeli (lujuus, rakeisuuskäyrä, geometriset ominaisuudet)

- Vuoden aikana reaktiivisten ilmoitusten perusteella mahdolliset muut tuotteet

Asiakirjavalvontasuunnitelmat 2023

- STUK:n ilmoittamat kiviainekset. STUK on toimittanut viime vuonna tietoa tarkastamistaan kiviainesten ottoalueista, joissa säteilyn taso ylittää ohjearvon. Vuoden 2023 aikana ko. alueiden kiviaineksiin kohdistetaan markkinavalvontaa ja samalla selvitetään, kuinka yritykset kertovat asiakkailleen tuotteiden käyttörajoituksista johtuen säteilypitoisuuksista.
- Palokatkomassat ja –vaahdot, jatko vuodesta 2022

Kenttävalvonta 2023

- Kiviainesvalvonta
- Betonielementtien valvonta tehtaalla/työmaalla, tarkistetaan suunnitelmien mukaiset mitat ja mahdollisuuksien mukaan todennetaan raudoitukset yhteistyössä laadunvarmennuslaboratorion kanssa.

Viestintä- ja neuvontasuunnitelmat vuodelle 2023:

- Uutiskirjeet rakennusvalvonnoille
- Tiedotteita kuluttajille ja medialle. Alustavina aiheina:
 - o piharakennelmien ja pressuhallien suunnitelmat ja rakenteen vakauteen liittyvät vaatimukset
 - o Testaushavainnot
 - o Tulisijoja koskevat säädös- ja standardiuudistukset, aiheesta suunnitteilla videojulkaisu/webinaari

Valmistajakäynnit:

Vuoden aikana tehdään tehdas-/ valmistajakäyntejä mahdollisuuksien mukaan.

Sidosryhmätyö

Rakennustuotteiden ADCOn yhteishanke sähkökaapeleiden testauksesta on saatettu Suomen osalta loppuun. Uuden EU-laajuisen valvontahankkeen suunnittelu alkamassa ja tuoteryhmästä riippuen Suomi osallistuu seuraavaankin Joint Action hankkeeseen. Hankkeeseen tullaan todennäköisesti hakemaan EU-rahoitusta. Tuoteryhmä täsmentyy kevään 2023 aikana ja hankkeeseen liittyvät testaukset toteutetaan vuonna 2024.

Toimijoiden vastuullisuuteen pyritään vaikuttamaan eri hankintaorganisaatioiden kautta. Kun ostajat ovat tietoisia tuotteisiin kohdistuvista vaatimuksista ja vaatimusten osoittamismenetelmistä, osataan ottaa nämä seikat huomioon jo hankinta-asiakirjoja laadittaessa ja vain vaatimusten mukaiset tuotteet voidaan hyväksyä hankinnoissa. Yksi merkittävä hankintasektori on kunnat ja kaupungit. Tiivistetään yhteistyötä kuntien ja isojen ostajaorganisaatioiden kanssa liittyen rakennustuotteiden tuotteiden vaatimustenmukaisuuteen ja sen toteamiseen.

Yhteistyön kehittäminen Kaupan liiton ja Rasi ry:n (rakennus- ja sisustustarvikekaupan alalla toimivien yhteisöjen ja elinkeinoharjoittajien yhdistys) kanssa. Rasi Ry:n kautta Tukesilla on mahdollisuus tiedottaa valvontahavainnoista suoraan jakelijoille ja maahantuojille.

Yhteistyötä jatketaan aktiivisesti toimialajärjestöjen kanssa osallistumalla sidosryhmätapahtumiin, pitämällä esityksiä ja toimialan ohjeiden ja oppaiden laadinnassa, aktiivisesti standardoinnin seurantaryhmiin, alan tapahtumiin ja seminaareihin. Jatketaan yhteistyötä STUKin, Väylän, Pelastusopiston, sekä ELY-keskusten, kuntien, pelastuslaitosten ja rakennusvalvonnan sekä pelastuslaitosten kumppanuusverkoston kanssa.

FISEn kanssa jatketaan savupiippuja- ja tulisijoja käsittelevien virhekorttien laadintaa.

Yhteistyö Tampereen korkeakouluyhteisön kanssa jatkuu. Tampereen ammattikorkeakoulussa käydään säännöllisesti pitämässä luentoja, joissa eri vuosikurssien tekniikan opiskelijoille kerrotaan rakennustuotteiden markkina- ja tuotantotilasta ja tuodaan Tukesia tutuksi.

Projekteja

Vuonna 2022 alkanut Varke- hanke jatkuu. Hankkeessa selvitetään, millaisia hankintakäytäntöjä kaupungeissa sovelletaan tällä hetkellä varhaiskasvatuksen kohteiden rakentamiseen liittyvissä tuotehankinnoissa ja kuinka hankintakäytännöissä huomioidaan kemikaalilainsäädännön vaatimukset. Tarkasteltavat tuotteet tulevat olemaan ensi sijassa koulujen ja päiväkotien rakentamisessa käytettäviä tuotteita ja materiaaleja (rakennustuotteet). Tämän lisäksi hankkeessa selvitetään, täyt-

tääkö osa hankinnan kohteena olevista rakennustuotteista kemikaalilainsäädännön vaatimukset. Projektiin osallistuu Tukes, Syke, YM ja STM. Hankkeessa mukana Tampereen ja Helsingin kaupungit.

Osallistutaan STUK:in, Valviran, Fimea ja Tukesin yhteiseen riskitietoisuus- hankkeeseen, joka alkaa 2023. Hankkeen tavoitteena on parantaa viranomaisten riskitietoisuutta ja kehittää konkreettinen väline riskitietoisuuden tason arviontiin ja valvonnan kehittämiseen.

Tukesin sisäinen yhteistyö ja yhteishankkeet

- EEJ- betonimurskeen ja juomavesidirektiivin soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden markkina- valvonnan suunnittelu ja toteuttaminen yhteistyössä kemikaaliyksikön kanssa
- Suunnitellaan mahdollista yhteisvalvontahanketta kuluttajatuote-ryhmän kanssa, koskien ke- vytrakenteisia varastoja ja autosuojia.
- yhteistyön tiivistäminen koskien liikuntapaikkojen turvallisuutta kuluttajapalvelut-ryhmän kanssa
- Tukesin yhteisessä tuotevalvontatiimissä toimitaan aktiivisesti kehittäen yhteisiä markkina- valvontaprosessiin liittyviä toimintatapoja ja työkaluja sekä markkina- valvonta-asetuksen tulkinto- ja.

3. Erityisiä muutostekijöitä

3.1. Toimintaympäristö

Rakennustuotteiden uudelleenkäyttö, kierrätys ja materiaalien hyötykäyttö herättää laajenevaa keskustelua. Tuotteiden uudelleenkäytölle etsitään ratkaisuja, joihin Tukeilta pyydetään kannanot- toja. Tämä vaatii myös aktiivista yhteistyötä ympäristöministeriön kanssa. Uusien materiaalien ja kierrätysmateriaalien käyttö lisää neuvontapyyntöjä ja ilmoituksia Tukesille.

Ukrainan sodan ja Venäjän pakotteista aiheutuvat mahdolliset raaka-aineiden saatavuushäiriöt saattavat vaikuttaa valvontatyöhön ja lisätä yhteydenottoja sekä tulkintapyyntöjä. Energianhinnan nousu saattaa vaikuttaa uusien toimijoiden lisääntymiseen varsinkin tulisisijoiden maahantuojissa. Myös rakennustuotteiden markkinoilla havaitaan ns. halpatavarakaupan lisääntymistä. Lisäksi tulee uusia pienempien toimijoiden nettikauppoja. Näissä myyntivolyymit saattavat olla pieniä, mutta myynti voi kohdistuessa suoraan kuluttajille, joilla ei ole osaamista tunnistaa käyttökohteeseen so- veltumattomia tuotteita, aiheuttaen riskiä loppukäyttäjille.

Resurssien ja toimenpiteiden oikeamittaisuuden vuoksi riskiperustainen lähestymistapa valvonnas- sa on perustana toiminnalle. Markkina- valvonta-asetuksen ja rakennustuoteasetuksen mukaiset ris- kienarvioinnit tulee huomioida valvontaprosessissa ja toimenpiteissä. Suomi on mukana EU-Adco WG1 (Risk Assessment- työryhmässä), jossa kehitetään riskienarvionnityökalua, joka sopii parhaiten rakennustuotteisiin. Työkalua kehitetään ja testataan vuoden 2023 vuoden aikana.

3.2 Standardi- ja säädösmuutokset

EU komission käsittelyjonoon pysähtyneet standardit, niiden sisältöön ja vanhentuneisiin viitestan- dardeihin liittyvät epäselvyydet hankaloittavat yhä EU:n yhdenmukaista markkina- valvontaa, koska eri jäsenmailla, toimijoilla ja ilmoitetuilla laitoksilla on erilaisia tulkintoja.

Ekosuunnitteludirektiivin alainen kiinteän polttoaineen tilalämmittimiä koskeva asetus tuli voimaan 1.1.2022. Asetuksessa on päällekkäisiä ja osin samoja vaatimuksia tilalämmittimien päästöille kuin rakennustuoteasetuksen mukaisissa tulisisijoja ja kamiinoita koskevissa yhdenmukaisissa tuotestan- dardeissa. Tämä on aiheuttanut hämmennystä niin eri maiden markkina- valvontaviranomaisten kesken kuin kentällä valmistajien ja jakelijoiden keskuudessa. Tilanteesta tekee hankalan päällekk-

käisten vaatimusten eri raja-arvot asetuksen ja standardien kesken, joiden tuotteiden tulee läpäistä. Lisäksi soveltamisalat poikkeavat hieman toisistaan. Tilanne vaatii Tukesilta aktiivista viestintää ja opastusta, jotta saadaan toimijoiden asiakirjat ja tuotteet vaatimustenmukaisiksi kaikilta osin.

EU:n markkinavalvonta-asetus tuli sovellettavaksi 2021. Loppuvuodesta 2021 päivittyi myös maan- käyttö- ja rakennuslain markkinavalvontaa koskeva pykälä. Toistaiseksi Tukes ei ole antanut hallinnollisia päätöksiä markkinavalvonta-asetuksen voimaantulon jälkeen, koska toimijat ovat toteuttaneet korjaavat toimenpiteet vapaaehtoisesti. Tulevissa päätöksissä täytyy huomioida säädösmuutokset ja huolehtia, että päätösten perusteluissa viitataan lainsäädäntöön oikein. Säädöspohjien valmistelussa on haastetta, koska perustelut markkinavalvonnan toimenpiteille tulevat useasta eri lainsäädännöstä. Käytännössä tilanne edellyttää EU rakennustuoteasetuksen ja EU markkinavalvonta-asetuksen säännösten yksityiskohtaista vertailua, ja tulkinnat tulevat muovautumaan erilaisten hallinnollisten tapausten myötä. Jollain aikajänteellä tulkinnat tulevat yhtenäistymään myös EU:n jäsenmaiden välillä.

Tukes on ollut mukana juomavesidirektiivin implementointiin liittyvän kansallisen lainsäädännön valmistelussa (talousveden kanssa kosketuksissa olevien tuotteiden markkinavalvonta). Säädösmuutosten myötä kiinteistöjen vesilaitteistojen valvontavastuut muuttuvat ja Tukesille tulee uusia valvontatehtäviä. Juomavesidirektiivissä säädetään, että juomaveden kanssa kosketuksissa olevien tuotteisiin ja materiaaleihin sovelletaan markkinavalvonta- asetusta (EU) 2019/1020 hygieenisten vaatimusten osalta. Kansallisesti hygieenisten vaatimuksista tullaan säätämään terveydensuojelulain nojalla ja niiden valvonnasta markkinavalvontalaissa (nro). Samojen tuotteiden toisaalta teknisistä vaatimuksista tullaan säätämään maankäyttö- ja rakennuslain ja nojalla annettujen asetusten mukaan. Tämä tulee vaatimaan huomattavia muutoksia valvontaprosesseissa ja käytännön toimenpiteissä.

Asetus vastavuoroisesta tunnustamisesta tunnetaan alalla vielä huonosti. Vuonna 2023 tullaan tarkemmin selvittämään sen vaikutuksia markkinavalvontaan ja tarvittaessa tiedottamaan siitä toimijoille.

3.3. Toiminta

Vuonna 2023 jalkautetaan Tukesin uudistettu strategia käytännön toimintaan. Tietojen ja valvontatapausten analysointia tehostaa entisestään hyödyntämällä PowerBI:tä ja Tukesin data-analytiikkaa. Asiakaslähtöisyyttä parannetaan kehittämällä ja standardisoimalla prosesseja käsittelemään eri kanavista tulevia yhteydenottoja mahdollisimman tehokkaasti. Toiminnanharjoittajia ja kuluttajia neuvotaan valmentavasti, ohjaten oikeille tiedon lähteille ja pitäen huolta ajantasaisista verkkosivuista ja viestintämateriaaleista. Vastuullista toimintaa edistetään riskiperustaisella valvonnalla ja oikein kohdennetulla viestinnällä. Riskimatriisit päivitetään vastaamaan uutta strategiaa.

Markkinavalvonnan digitaalisten työkalujen kehitys ja käyttöönotto jatkuu yhä tehokkaasti. Kansallisia markkinavalvonta alustoja kehitetään koskemaan useampia viranomaisia ”yhden luukun periaatteella”. Isona useamman vuoden kestäväenä hankkeena on uuden markkinavalvonta-alustan (Manta) kehittäminen ja käyttöönotto, johon sisällytetään myös rakennustuotteita koskeva markkinavalvonta. Uuden alustan tavoitteena on tehostaa valvontatiedon käsittelyä ja analysointia, parantaa yhteydenpitoa asiakkaisiin sekä mahdollistaa helppo yhteistyö eri viranomaisten välillä.

Suomi edistää AdCo työskentelyssä seuraavia asioita: jäsenmaiden yhtenäiset tulkinnat standardeista, rakennustuoteasetuksen revision markkinavalvontaan liittyvien säädösten yksinkertaistaminen sekä muuttaminen vastaamaan paremmin markkinavalvonnan prosessia, EU:n markkinavalvonta-asetuksen tulkintaan liittyvien kohtien yhtenäistäminen, riskiperustaisen arviointityökalun kehitys sekä kiertotalouteen liittyvä tuotteiden uudelleenkäytön huomioiminen.

Vuoden 2021 alusta aloittanut Tukeisiin sijoitettu EU markkinavalvonta-asetuksen mukainen yhteyspiste (Single Liaison Office – SLO) vakiinnutti toimintaansa Tukesin Fipoint -ryhmässä. Fipointissa toimii myös vastavuoroisen tunnustamisen asetuksen mukainen tuoteyhteyspiste ja rakennustuoteasetuksen artikla 10 mukainen rakennustuoteyhteyspiste. Yhteistyö tuoteyhteyspisteiden kanssa on sujunut hyvin ja Tukesin ammattilaistuotteetryhmän rakennustuote-tiimin asiantuntijat avustavat tuote- ja rakennustuoteyhteyspisteeseen tulevissa neuvontatapauksissa. On havaittavissa, että yhteydenotot tuoteyhteyspisteisiin lisääntyvät, sen helpon saavutettavuuden ja tunnetavuuden myötä.

4. Yhteistyö ministeriön kanssa

Ministeriön ja Tukesin välistä valvonnan seuranta ja tiedonvaihtoa sekä keskustelua jatketaan lainsäädännön vaikutuksesta markkinavalvontaan ja standardien soveltamiseen liittyvistä linjauksista ja yksityiskohdista. Rakennustuotteiden standardeissa tai ilmoitettujen laitosten toiminnassa havaitut epäkohdat tuodaan ministeriön tietoon. Osallistutaan ministeriön tukiryhmien toimintaan.

5. Resurssit

Ammattilaistuote- ryhmässä aloitti uusi ryhmäpäällikkö helmikuussa 2023. Rakennustuotteiden markkinavalvontaa tekevien henkilöiden toimenkuvia on laajennettu. Osalla rakennusvalvontatiimin asiantuntijoilla on myös tuoteyksikön muita tehtäviä sekä Tukesin luottamistoimia. Tämä vaikuttaa rakennustuotteiden valvontaa käytettävien resurssien määrään, joten harkitaan määrärahojen varmistuttua määräaikaisen asiantuntijan palkkaamista täydentämään resurssivajetta.

Vuonna 2022 tuli esille, että ympäristöministeriön myöntämää määrärahaa on jäänyt käyttämättä useampana vuonna. Tilanne on johtunut pääosin siitä, että henkilökuluja on laskutettu liian vähän. Myös koronavuosi ja resurssivajauksella on vaikutusta asiaan. Kevään 2023 aikana tarkennetaan yhdessä ministeriön ja Tukesin taloushallinnon määrärahan käyttöä ja suunnitellaan mahdollinen siirtyvän määrärahan palautus.

Suunniteltua määrärahan korotusta tuotetestaukseen ei toteuteta vielä, koska testaukseen voi käyttää siirtyviä määrärahoja. Alustavasti on suunniteltu, että määrärahoja ei koroteta kolmen seuraavan vuoden aikana.

6. Suunnittelu ja raportointi

Tukes toimittaa maaliskuun 2024 loppuun mennessä ympäristöministeriölle kertomuksen vuoden 2023 toiminnastaan.

Tukes toimittaa ympäristöministeriölle alustavan seuraavan vuoden toimintasuunnitelmaehdotuksen ja kuluarvion tammikuun loppuun mennessä 2024 tai erikseen sovittavana ajankohtana.

Tukes raportoi ympäristöministeriölle toimintavuoden aikana, jos toiminnassa ilmenee merkittäviä poikkeamia toimintasuunnitelmaan tai kulumenoarvioon nähden.

Ympäristöministeriö informoi Tukesia, jos toimintavuoden aikana ilmenee syytä poiketa toimintasuunnitelmasta.

Liite 1. Menoarvio vuodelle 2023 ja alustavasti vuodelle 2024**CE-merkittävien sekä tuotehyväksyntälain alaisten rakennustuotteiden valvonta**

	suunnitelma 2022	suunnitelma 2023	suunnitelma 2024	
Määrärahakehys	1091000	1091000	1091000	
Tuotetestaus	140 000	--	--	
Rakennustuoteyhteyspiste (Fipoint- yhteyspisteelle kohdennettu määräraha)	20 000	20 000	20 000	
Yhteensä	1 251 000	1 111 000	1 111 000	
Markkinavalvonnan henkilökulut (Am- mattilaist tuotteet-ryhmä)	540 000	540 000	560 000	
Markkinavalvonnan muuttuvat kulut				
- testaus ja ulkopuoliset arviot	181 600	372 000	140 000*	
- projekti	--	--	--	
- kotisivut ja viestintä	10 000	1 000	1 000	
- matkat	20 000	25 000	25 000	
- kenttävalvontamatkat	15 000	10 000	10 000	
	--			
Muut palvelut				
Koulutus	5 000	5 000	5 000	
Muut kulut	2 000	5 000	2 000	
Yhteensä	233 600	393 000	158 000	
Yleiskulut (YK= 86%)	464 400	464 400	481 600	
- johto, tukipalvelut, kiinteistö, ICT				
Valvontakulut yhteensä (ei.sis. Fipoint)	1 238 000	1 397 400	1 199 600	
Fipoint- yhteyspiste	20 000	20 000	20 000	
Kaikki yhteensä	1 238 000	1 417 400**	1 219 600***	

- * Tarkentuu vuoden 2024 suunnitelmassa
- ** Menot ylittävät määrärahat, käytetään siirtyvää määrärahaa vuodelta 2022
- *** Menot ylittävät määrärahat, käytetään siirtyvää määrärahaa vuodelta 2023

TUOTTEIDEN EKOLOGISEN SUUNNITTELUN JA ENERGIAMERKINTÖJEN MARKKINAVALVONNAN TOIMINTASUUNNITELMA VUODELLE 2023

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) huolehtii ekosuunnitteludirektiivin (2009/125/EY) ja energiamerkintäasetuksen (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2017/1369) ja näiden nojalla annettujen tuotekohtaisten asetusten markkina- ja valvonnasta vuonna 2023 tämän toimintasuunnitelman mukaisesti. Valvonnan kohteena ovat ympäristöministeriön (YM) sekä työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) hallinnonalaan kuuluvat tuoteryhmät, joille on annettu vaatimuksia Euroopan komission toimesta.

Markkina- ja valvonnan perusteena on laki tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista (1005/2008), jäljempänä ekosuunnittelulaki. Komissio julkaisee tuotekohtaiset asetukset ja ne ovat jäsenvaltioissa sovellettavaa lainsäädäntöä sellaisenaan. Tällä hetkellä ekosuunnitteluun liittyviä asetuksia on voimassa 31 tuoteryhmälle ja energiamerkintään liittyviä 15 tuoteryhmälle.

Yleisesti asetuksissa rajoitetaan mm. energiankulutusta sekä vaaditaan tiettyjä merkintöjä ja ohjeistusta laajalle joukolla teknisiä laitteita. Asetuksien uudelleentarkasteluissa pyritään myös ottamaan huomioon kiertotalouden näkökulmat. Markkina- ja valvonnalla pyritään tukemaan talouden toimijoita saattamaan markkinoille vain vaatimustenmukaisia tuotteita sekä poistamaan markkinoille päässeet vaatimusten vastaiset tuotteet. Näin voidaan toteuttaa lain tarkoitusta, eli edistää kestävä kehitystä parantamalla energiatehokkuutta ja ympäristönsuojelun tasoa. Näin voidaan myös varmistaa toiminnanharjoittajien tasapuoliset kilpailuolosuhteet Suomen markkinoilla.

1 TEHTÄVÄT

1.1 Valvonta

Tukes valvoo, että markkinoille saatetut ekosuunnittelulain soveltamisalaan kuuluvat tuotteet vastaavat niitä koskevien tuoteryhmäkohtaisten asetusten vaatimuksia.

Valvontaa tehdään riskiperusteisesti ja takavuosina se on kohdistunut pääasiassa kuluttajatuotteisiin, ja niiden maahantuojiin ja jakelijoihin. Suomalaisten valmistajien kanssa markkina- ja valvontatoimet ovat olleet pääasiassa neuvontaa ja opastusta.

Vuonna 2023 tavoitteena on

- jatkaa aktiivista viestintää kiinteän polttoaineen tilalämmittimien asetuksen 1.1.2022 voimaan astuneista tiukentuneista vaatimuksista ja lisätä valmistajien ymmärrystä. Suunnitteilla tuottaa webinaarin muodossa ohjeistus valmistajille, jakelijoille ja kuluttajille.
- osallistua komission järjestämään yhteiseen testausprojektiin (jatkoa vuodelta 2022), missä on tarkoitus valita 11 tuoteryhmästä 1-2 kategoriasta tuotteita yhteiseen tuotetestaukseen. Suomi osallistuu ainakin vesi-ilmalämpöpumppujen (air to water vapour compression electrical heat pumps) testaukseen.
- tarkastaa energiamerkinnät myymälöistä noin 2500 tuotteesta.
- valvoa energiamerkintöjä nettikaupoissa ja EPREL-tietokannassa.

Valvontakäynneillä tiedotetaan ja neuvotaan tarpeen mukaan nykyisistä ja tulevista vaatimuksista. Valvontakäyntejä toteutetaan sähkölaitteiden turvallisuus-, EMC-, RoHS- ja energiamerkintävalvonnan kenttävalvontakäyntien yhteydessä sekä tarvittaessa myös erillisinä käynteinä.

Tukes teettää LVD-testien yhteydessä mittauksia tuotteiden lepotilan tehonkulutuksesta. Vuonna 2022 tämä tehtiin 45 tuotteelle. Arvio vuoden 2023 seulontatesteistä on vähintään 60. Lisäksi lamppujen seulontatestejä voidaan tehdä Tukesin mittauslaitteistolla. Seulonnan perusteella ei tehdä tuotteen vapaata liikkuvuutta rajoittavia päätöksiä, vaan sen perusteella saadaan perusteltu syy pyytää valmistajalta tai maahantuojalta selvitys vaatimusten täyttymisestä. Epäselvissä tapauksissa mittaukset tehdään testauslaitosten toimesta. Tarvittaessa käytetään laissa säädettyjä keinoja vaatimusten vastaisten tuotteiden poistamiseksi markkinoilta.

Markkinoita rajoittavista päätöksistä kerrotaan kansallisesti Tukesin verkkosivuilla (vaarallisetuotteet.fi) ja kansainvälisesti Euroopan markkinavalvontarekisterissä (ICSMS). Näitä ei ole viime vuosina tehty. Päätökset edellyttäisivät neljän tuoteyksilön testauttamista (1+3 malli), joka ei ole tarkoituksenmukaista, koska yksi testi voi maksaa 15.000 euroa ja yleensä maahantuojat tekevät korjaavat toimet heti ensimmäisestä testituloksesta kuultuaan, jotta he säästäisivät ylimääräiset testikulut.

1.2 Viestintä

Ekosuunnittelulaista ja sen vaatimuksista viestitään edelleen vuonna 2023. Ekosuunnittelun ja energiamerkintöjen omia internetsivuja (www.ekosuunnittelu.info) päivitetään yhteistyössä Energiaviraston kanssa tarpeen mukaan. Toiminnanharjoittajille annetaan neuvontaa puhelimitse, sähköpostilla, uutiskirjeellä sekä Tukesin ja sidosryhmien tapahtumissa ja tilaisuuksissa esitelmöimällä sekä webinaarien muodossa. Kenttätarkastajat jakavat toiminnanharjoittajille kenttävalvontakäyntiensä yhteydessä tietoa internet-sivuston olemassaolosta sekä mahdollisesti muuttuneista energiamerkinnöistä.

Vuoden 2023 aikana keskitytään viestimään erityisesti valonlähteiden uusista ekosuunnitteluasetuksista ja energiamerkinnöistä, sekä muista mahdollisista lain ja asetusten päivityksistä.

Tukes julkaisi vuonna 2021 Tunnen tuotteeni –järjestelmässä avoimen oppimisympäristön, jossa kerrotaan myös ekosuunnittelu- ja energiamerkintävaatimuksista. Tunnen tuotteeni -järjestelmä on tarkoitettu erityisesti yrityksille, jotka valmistavat, maahantuovat tai jakelevat kulutustavaroita (lelut, henkilönsuojaimet, kaasulaitteet, koneet, sähkölaitteet, yleiset kulutustavarat). Järjestelmä on päivitetty vuonna 2022 ja sen käyttöliittymää sekä sisältöä muokataan vuoden 2023 aikana pedagogisempaan suuntaan käyttäjäkokemusten perusteella.

1.3 Tutkimus- ja kehitystoiminta

Osallistutaan ekosuunnittelu- ja energiamerkintävalvojien eurooppalaisiin ja pohjoismaisiin yhteistyökokouksiin ja tapauskohtaisesti yhteistyöprojekteihin. Jatkuvana projektina osallistutaan Nordsyn yhteistyöhön (Pohjoismainen yhteistyö). Se sisältää useita aliprojekteja, jotka muotoutuvat vuoden aikana. Erityisesti AdCo- markkinavalvontakokouksissa keskustellaan EU-tason tutkimus- ja kehitystoiminnasta sekä lainsäädännön tulkinnasta.

Yhteistyötä jatketaan aktiivisesti kansallisten sidosryhmien kanssa. Valvontajärjestelmää sekä tehokkaita keinoja viestin välittämiseen kotimaisille toimijoille kehitetään entisestään.

Vuonna 2023 osallistutaan aktiivisesti kansallisen ekosuunnittelulain ja -asetuksen uudistustyöhön. Valvonnan tehostamiseksi toivotaan seuraamusmaksun lisäämistä hallinnollisiin toimenpiteisiin. Hallinnollisen sanktion käyttämistä puoltaa etenkin se, että hallinnollisen ohjauksen keinoja tai rikkomuk-

sen johdosta määrättäviä muita hallinnollisia seuraamuksia ei voida pitää riittävinä tai tarkoituksenmukaisina, mutta rikkomusten laatu ei ehdottomasti edellytä rikosoikeudellisen järjestelmän käyttöä.

Osallistutaan valmisteluvaiheessa olevien ekosuunnittelu- ja energiamerkintäasetusten käännösten tarkastusprosessiin ainakin YM:n tuotealueilla, tarvittaessa myös Energiaviraston tukena. Tällä pyritään varmistamaan, että varsinkin teknisten seikkojen käännökset ovat tarkkoja ja oikein.

2 TUOTERYHMIEN JAKAUTUMINEN TEM:N JA YM:N SUHTEEN

Liitteessä 1 on taulukoituna kaikki ekosuunnittelulain alaiset tuoteryhmäkohtaiset asetukset jaettuna niiden vastuuministeriöiden mukaan. Taulukossa on asetusten ensimmäisten vaatimusten voimaantumispäivä.

3 HENKILÖSTÖ JA OSAAMINEN

Markkinaavalvonnassa hyödynnetään Tukesin laajaa markkinaavalvontakokemusta sekä ammattitaitoista henkilöstöä. Ekosuunnittelu- ja energiamerkintöjen markkinaavalvonnan suhteen tehdään yhteistyötä muun muassa Tukesin ammattilaistuoteryhmän kanssa. Testauksissa käytetään omia seulontalaitteita sekä tarvittaessa kaupallisia testauslaboratorioita. Osaamista laajennetaan osallistumalla sopiviin koulutuksiin ja seminaareihin.

4 RESURSSIT

Vuoden 2022 aikana ekosuunnittelun osalta on ollut haasteita resurssivajauksen vuoksi. Suunniteltu resurssi on yhteensä 3 htv:tä, joista 2 htv ylitarkastajilta ja kenttätarkastajilta 0,5 htv. Loppuosa 0,5 htv muodostuu toimistohenkilöstön, hallinnon ja johdon työpanoksesta. Henkilöstö- ja yleiskulujen lisäksi kuluja syntyy matkustuksesta, tuotehankinnoista sekä kaupallisilla testauslaboratorioilla teetetyistä testauksista. YM:n osuus tuotteiden ekosuunnitteluvalvonnan rahoituksesta on 160 000 € sisältäen erillisen määrärahan tuotteiden testauttamiseen.

Liite 1. Tuoteryhmäkohtaiset toimeenpanosäädökset jaettuna vastuuministeriöiden mukaan

	Ekosuunnittelu			Energiamerkintä		
	asetus nro	tuotepääryhmä	voimaan	asetus nro	tuotepääryhmä	voimaan
Työ- ja elinkeinoministeriö	1275/2008	Lepovirtakulutus	7.1.2010	60/1996	Kuivaava pyykinpesukone	20.10.1996
	107/2009	Digiboksit	25.2.2010	203/1996	Kotitalouksien kuivausrummut	1.10.1996
	932/2012	Kotitalouksien kuivausrummut	1.11.2013	895/1997	Kotitalouksien kuivaavat pyykinpesukoneet	1.2.1998
	617/2013	Tietokoneet ja tietokonepalvelimet	1.7.2014	1052/2002	Sähköuunit	1.7.2003
	666/2013	Pölynimurit	1.9.2014	392/2012	Kotitalouksien kuivausrummut	29.5.2013
	801/2013 muutos	Lepovirtakulutus ja televisiot	1.1.2015	874/2012	Sähkölamput ja valaisimet	1.9.2013
	66/2014	Uunit, keittotasot ja liesituulettimet	20.2.2015	65/2014	Uunit ja liesituulettimet	1.1.2015
	548/2014 muutos	Muuntajat	1.7.2015	518/2014	Sähköinen energiamerkintä ja tuoteseloste	1.1.2015
	2015/1095	Ammattikäytön kylmä- ja pakastesäilytyskaapit	1.7.2016	2015/1094	Ammattikäytön kylmä- ja pakastesäilytyskaapit	1.7.2016
	2019/424	Serverit	1.3.2020	2019/2018	Kylmälaite myyntitoiminulla	1.3.2021
	2019/1782	Ulkoiset tehonlähteet	1.4.2020	2019/2014	Pyykinpesukoneet	1.3.2021
	2019/1784	Hitsauslaitteet	1.1.2021	2019/2016	Kylmälaitteet	1.3.2021
	2019/2023	Pyykinpesukoneet	1.3.2021	2019/2015	Valonlähteet	1.9.2021
	2019/2024	Kylmälaite myyntitoiminulla	1.3.2021	2019/2013	Näytöt	1.3.2021
	2019/2019	Kylmälaitteet	1.3.2021	2019/2017	Kotitalouksien astianpesukoneet	1.3.2021
	2019/2021	Näytöt	1.3.2021			
	2019/2022	Kotitalouksien astianpesukoneet	1.3.2021			
	2019/1781	Sähkömoottorit	1.7.2021			
	2019/2020	Valonlähteet	1.9.2021			

	Ekosuunnittelu			Energiamerkintä		
	asetus nro	tuotepääryhmä	voimaan	asetus nro	tuotepääryhmä	voimaan
Ympäristöministeriö	327/2011	Puhaltimet	1.1.2013	626/2011	Huoneilmastointilaitteet ja -tuulettimet	1.1.2013
	206/2012	Huoneilmastointilaitteet ja -tuulettimet	1.1.2013	811/2013	Tilalämmittimet, yhdistelmälämmittimet ja kokoonpanot	26.9.2015
	547/2012	Vesipumput	1.1.2013	812/2013	Vedenlämmittimet, kuumavesisäiliöt ja kokoonpanot	26.9.2015
	622/2012 muutos	Kiertovesipumput	1.1.2013	518/2014	Sähköinen energiamerkintä ja tuoteseloste	1.1.2015
	813/2013	Tilalämmittimet ja yhdistelmälämmittimet	26.9.2015	1254/2014	Asuinrakennusten ilmanvaihtokoneet	1.1.2016
	814/2013	Vedenlämmittimet ja kuumavesisäiliöt	26.9.2015	2015/1187	Kiinteän polttoaineen kattilat	1.1.2020
	1253/2014	Ilmanvaihtokoneet	1.1.2016	2015/1186	Paikalliset tilalämmittimet	1.1.2018
	2015/1188	Paikalliset tilalämmittimet	1.1.2018			
	2015/1189	Kiinteän polttoaineen kattilat	1.1.2020			
	2015/1185	Kiinteän polttoaineen paikalliset tilalämmittimet	1.1.2022			
	2016/2281	Ilmalämmitys- ja jäähdytystuotteet, konvektorit	1.1.2018			